

Jens Peter Jensen

RELIGION I GRÆKENLAND

OM KULT OG OFRINGER I
DET ANTikke GRÆKENLAND

Bind 2: Gloser og oversigter

Indholdsfortegnelse

Forord

A-Q. Gloser til udvalgte tekster

R. Litteraturliste til videre studier

S. Målangivelser

T. Kalenderens fester

U. Grækenlands historie – et overblik

V. Tidstavle: Græsk historie – græsk religion

X. Oversigter over forfatninger

Y. Kort, byplaner og templer

Z. Teksternes forfattere

Æ. Leksikon over guder, heroer og mytologiske skikkelser

Ø. Oversigt over de græske guder

Å. Græsk glossar

Indholdsfortegnelse - Bind 1

Diakritiske tegn ved tekstkritisk bearbejdning af indskrifter

Forord

A. Hymner i græsk religion

Aa. Zeus' stilling som hersker over guderne

1. *Hymne til Zeus Kouros på Kreta.*
2. *Homerisk hymne til Zeus nr. 23*
3. Kleanthes: *Hymne til Zeus*
4. Aristoteles: *Περὶ κόσμου 7 - De universo 7*, p. 401 a - 401 b
5. Kallimachos: *εἰς Δία - Hymne til Zeus*

Ab. Andre hymner

6. Ariphron fra Siyon: *Hymne til Hygieia*, ca. 400 f.Kr., fundet i Epidauros, gengivet af Athenaios: *Deipnosophistai XV 701F - 702 B*
7. *Mini-hymne til Pan* fra et skolion

B. Begrebsanalyse inden for det religiøse domæne: 'hýbris, hybrístés, hybrízein samt efybrízein'

Ba. Hybris-begrebet i Homers 'Iliade'

8. Homer: *Ilias I*, 202-205
9. Homer: *Ilias I*, 212-214
10. Homer: *Ilias IX*, 367-369
11. Homer: *Ilias XI*, 694-695

12. Homer: *Ilias* XIII, 631-635

Bb. Hybris-begrebet i Homers 'Odyssee'

13. Homer: *Odyssea* 1, 226-229

14. Homer: *Odyssea* 1, 368 = 4, 321

15. Homer: *Odyssea* 3, 205-207

16. Homer: *Odyssea* 4, 625-627

17. Homer: *Odyssea* 6, 120-121 = 9, 175-176 = 13, 201-202

18. Homer: *Odyssea* 14, 262 = 17, 431

19. Homer: *Odyssea* 15, 327-329 = 17, 564-565

20. Homer: *Odyssea* 16, 86

21. Homer: *Odyssea* 16, 409-410

22. Homer: *Odyssea* 16, 418

23. Homer: *Odyssea* 17, 167-169

24. Homer: *Odyssea* 17, 248

25. Homer: *Odyssea* 17, 485-487

26. Homer: *Odyssea* 17, 587-588

27. Homer: *Odyssea* 18, 381

28. Homer: *Odyssea* 20, 169-171

29. Homer: *Odyssea* 20, 367-370

30. Homer: *Odyssea* 23, 63-64

31. Homer: *Odyssea* 24, 282

32. Homer: *Odyssea* 24, 351-352

C. Grækenlands officielle religiøse instanser

33. Platon: *Leges* 759a-760a - Love om præster

34. Aristoteles: *Politeia Athenaion* 57 - Embedsmændenes funktioner

35. Isaios: *Tale om arven efter Apollodoros* 30 (= Isaios 7, 30) - Pligter over for den afdøde

36. Isaios: *Tale om arven efter Menekles* 36 (= Isaios 2, 36) – Pligter over for den afdøde
37. Thukydides 2, 17, 1-2 – Forbud mod at bebygge Pelargikon neden for Akropolis i Athen
38. Plutarch: *Mod Aristeides* 21, 2-5 – Dødsritual over de faldne krigere i slaget ved Plataiai
39. Lov fra Thasos om begravelseshøjtider for de faldne soldater, omkr. 350 f.Kr.
40. Dittenberger: *Sylloge*³ nr. 1122 - Lov om Apollontemplet i Selinus, ca. 450 f.Kr.
41. Dittenberger: *Sylloge*³ nr. 1157 - Lov om Demetrias Poliorketes ved den pagasæiske golf, fra 1. årh. f.Kr.
42. Dittenberger: *Sylloge*³ nr. 1009 – Lov om salg af Asklepios-templet i Chalkedon, ca. 200 f.Kr.
43. Plutarch: *Demetrios* 10-12 – Om Athens kultritualer i forbindelse med højtideligholdelsen af Antigonos og Demetrios Poliorketes

D. De lokale og regionale religiøse praksisser

Da. Offerritualer

44. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1, 24, 4 – Om at ofre en okse til Zeus Polieus
45. Porphyrios: *De abstinentia ab esu animalium* 2, 29-30 – Sopatros' første slagtoffer
46. Hesiod: *Theogonia* 535-616 – Prometheus' bedrag – aitiologisk fortælling om fordelingen af spiseofferet
47. Homer: *Odysseen* 3, 417-472 – Slagtoffer
48. Homer: *Odysseen* 14, 418-438 - Eumaios' offerritual
49. Homer: *Odysseen* 11, 23-43 – Odysseus' offer i underverdenen
50. Relieftekst i nærheden af Kyzikos fra 1. årh. f.Kr. eller e.Kr. under et relief af en slagter med en økse, der skal til at dræbe en okse, bundet til en ring i alteret.

Db. Andre kultritualer

- 51. Pausanias, *Graeciae descriptio* 8, 42, 11-12 - Et ublodigt offer
 - 51a. Pausanias: *Graeciae descriptio* 5, 15, 10 - Om libationer, kandeofre
- 52. Dittenberger Sylloge³ nr. 982 - Renselsesforskrifter fra Pergamon
- 53. Dittenberger: Sylloge³ nr. 1016 - Forskrifter fra Iasos (Karia) 4. el. 3. årh. f.Kr.
- 54. Homer: *Ilias* 6, 266-268 - Renselse ved ofring og bøn
- 55. Homer: *Ilias* 16, 225-232 - Renselse ved ofring og bøn
- 56. Xenophanes frg. 21 = Athenaios: *Deipnosophistae*, p. 462c - 463a - Om holdningen til ofringer
- 57. Polybios 4, 21, 8-9 - Renselse af byen Mantinea efter et besøg af mordbesmittede Kynaitheer
- 58. Harpokration: s. v. ΦΑΡΜΑΚΟΣ
- 59. Apollonios Rhodios: *Argonautica* 4, 689-723 - Om særlige renselsesritualer

Dc. Bønneritualer

- 60. Homer: *Ilias* 1, 35-42 - Præsten Chryses' bøn til Apollon
- 61. Homer: *Ilias* 1, 447-456 - Præsten Chryses' bøn til Apollon
- 62. Hesiod: *Erga* 465-471 - Kultforskrifter
- 63. Hesiod: *Erga* 724-726 + 737-745 - Kultforskrifter
- 64. Sappho: fragment 1 - Påkaldelse af Afrodite og bøn om hjælp

Dd. Delphi

- 65. Homericus *Hymnus in Apollinem*: εἰς Ἀπόλλωνα 115-135 - Apollons fødsel

66. Kallimachos: *Hymnus in Delum* - εἰς Δῆλον, 4, 255-274 - Apollons fødsel
67. Kallimachos: *Hymnus in Apollinem*, 97-103
Hyldestråb til Apollon
- 67a. Plutarch: *De defectu oraculorum* 46 = 435 B - Om offerdyrenes adfærd
68. Herodot: *Historiae* 5, 82 - Epidaurerne rådspørger oraklet pga. misvækst
69. Aelian: *Varia Historia* 3, 43 - Pythias orakelsvar til de blodbesmittede sybariter
70. Herodot: *Historiae* 6, 86 C-D - Orakelsvar til Glaukos
71. Herodot: *Historiae* 7, 140-143 - Athenienserne beder Delphi om råd

E. Mysteriekulter

Ea. Eleusis

72. Εἰς Δημήτραν - *Homerisk hymne til Demeter* nr. 13
73. Εἰς Δημήτραν - *Homerisk hymne til Demeter* 1-23 + 38-50 + 185-211 + 231-280 + 296-315 + 470-482 - De eleusinske mysteriers grundlæggelse
74. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1, 38, 1-3+5-7 - En historisktopografisk beskrivelse af Eleusis
75. Dittenberger: *Sylloge*³ nr. 83 - Førstegrødeofre ved den eleusinske mysteriefest
76. Pollux: *Onomasticum* 8, 90 - Optakten til mysteriefesten i Eleusis
77. Plutarch: *Alcibiades* 22.3 - Om helligbrøde mod Eleusis
78. Clemens Alexandrinus: *Protrepticus* 2, 12 - Om den eleusinske mysteriefest
79. Clemens Alexandrinus: *Protrepticus* 2, 18 - Om formlen brugt ved den eleusinske mysteriefest

80. Tatianus: *Oratio ad Graecos* 8 - Om tolkning af den eleusinske mysteriefest
81. Athenaios: *Deipnosophistae* 11, 93 - Om den eleusinske mysteriefests sidste dag Plemochoai
82. Proclus: *In Platonis Timaeum commentarius* 5, 293 C - Om den eleusinske mysteriefests formel

Eb. Dionysos

83. Euripides: *Bacchae* 1-167 - Dionysos' fødsel
84. Claudius Aelianus: *Varia historia* 3, 42 - Minyas' døtre modstår Dionysos' orgiasme
85. Diodorus Siculus: *Bibliotheca historica* 4, 3, 1-3 - Om kvindedeltagelse i Dionysos-festen
86. Pausanias: *Graeciae descriptio* 10, 4, 3 - Om thiaderne
87. Plutarch: *De Iside et Osiride*, 35 (365 A) - Om Dionysos som ophav til den fugtige natur
88. Plutarch: *De Iside et Osiride* 35 (364 F) - Om Dionysos i tyreskikkelse
89. Scholia Aristophanica: *Ranae* 479 - Om dadouchos' formel
90. Athenaeus: *Deipnosophistae* XIV, 16 - Om Dionysos-processionen og ithyphalloi

Ec. Bestemmelser vedr. mysterier

91. Andokides: *Om Mysterier* 111-116 - Bestemmelser vedr. ritualet

F. Tabellae Mycenaee

Linear B - De mykenske tavlers skrift

92. Nr. 200 = Fpl (A xix) (s. 305-6) - Zeus, Vindene
93. Nr. 201 = Fp14 (s. 307) - Ares
94. Nr. 204 = Gg704 (D 1) (s. 309) - Jordrysteren

- 95. Nr. 205 = Gg702 (D 1) - Alle guder
- 96. Nr. 206 = Gg705 (D 1) - Eileithyia
- 97. Nr. 208 = V 52 (?) (s. 311) - Athene, Paian, Poseidon
- 98. Nr. 171 = Un718 (s. 282-3) - Poseidon
- 99. Nr. 172 = Kn02 [Tn316] - Poseidon, Duegudinden, Zeus

G. Fester i og uden for Athen samt kalenderen

100a. Kalenderen fra Demos Thorikos, slutn. af 5. årh.

Ga. Panathenæerfesten

- 100. Pausanias: *Graeciae descriptio* 8, 2, 1 - Om navnet Panathenaia
- 101. Harpokration: s.v. ΚΑΝΗΦΟΡΟΙ
- 102. Harpokration: s.v. ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ
- 102a. Beslutning om festerne ved de Små Panathenaia år 335-4 f.Kr. - *Inscriptiones Graecae* II² nr. 334
- 103. Xenophon: *Symposion* IV, 17 - thallophoroi under Panathenaia
- 104. Scholia Aristophanica: *Vespae* 544 - thallophoroi under Panathenaia
- 105. Scholia Aristophanica: *Aves* 827 - Athenes peplos
- 106. Scholia Aristophanica: *Equites* 566 - Athenes peplos
- 107. Aristoteles: *Atheniensium respublica* 49, 3 - Athenes peplos
- 108. Sudas: s.v. Moriai - Om de hellige oliventræer
- 109. Dionysios fra Halikarnassos: *Antiquitates Romanae* 7, 72,7 - Om pyrriche
- 110. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1, 27, 2-3 - Om arrephorerne

111. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1, 18, 2 - Om Erichthonios
112. Plutarch: *Quaestiones convivales* 3, 7, 1 - Om Pithoigia
113. Aristoteles: *Atheniensium respublica* 3, 5 - Om Boukolion
114. Photius: s.v. Miara
115. Suidas: s.v. Thyraze
116. Plutarch: *Theseus* 22,4-5 - aitiologisk fortælling om Panspermia og Eiresione ved Pyanopsia-festen

Gb. Thesmophorie-festen

117. Scholia Lucianica: *Dialogi meretricii* II, 1 Om Thesmophoriefesten

Gc. Thargelia-festen

118. Etymologicum Magnum: s.v. Thargelia
119. Athenaios: *Deipnosophistae* 3, 80 - Om thargelos
120. Photius: s.v. Thargelia
121. Scholia Aristophanica: *Equites* 729 - Om eiresione
122. Eustathius: *Commentarii ad Homeri Iliadem* p. 1283 (Ilias XXII, 496) - Om amphitales og eiresione
123. Harpokration: s.v. ΦΑΡΜΑΚΟΣ
124. Hesychius: s.v. Kradies nomos - Om figenmelodien
125. Kallimachos, *Aetia* IV, frg. 90 - Om pharmakos
126. Scholia Aristophanica: *Pax* 419 - Om Dipoleia
127. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1, 24, 4 - Om bouphonos
128. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1, 28, 10 - Om bouphonos

Gd. Laphria-festen

129. Pausanias: *Graeciae descriptio* 7, 18, 8+10+11-13
- Festen for Artemis Laphria i Patrai

Ge. Daidala-festen

130. Pausanias: *Graeciae descriptio* 9, 2, 7 + 3, 1-2+4-9
- Daidala-festen på Kithairon

Gf. Hyakinthia

131. Pausanias: *Graeciae descriptio* 3, 1, 3 - Om
Hyakinthos

132. Athenaios: *Deipnosophistae* 4, 17 - Om Hyakinthia-
festen i Sparta

133. Pausanias: *Graeciae descriptio* 3, 19, 1-5 - Om
Hyakinthia-festen

134. Pausanias: *Graeciae descriptio* 3, 16, 2 - Om
Apollons chiton i Amyklai

H. Beskrivelse af de hellige steder

Ha. Athen

135. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1,26,5-27,1 - De
hellige bygninger på Athens Akropolis

136. Apollodoros: *Bibliotheke* 3, 14, 1 - Athen og
oliventræet over for Poseidon

137. Pausanias: *Graeciae descriptio* 1, 22, 4+8 + 24,
5+7 - Akropolis

Hb. Skillus

138. Xenophon: *Anabasis* 5, 3, 7-13 - Artemis-templet i
Skillus

Hc. Olympia

139. Pausanias: *Graeciae descriptio* 5, 13, 8-11 + 14. 1 -
Zeus' askealter i Olympia

140. Pausanias: *Graeciae descriptio* 6, 20, 2-5 – Kult for Eileithyia og for Sosipolis i Olympia

Hd. Delphi

141. Claudius Aelianus: *Varia Historia* 3, 1 – Om Apollons renselse i Tempe

142. Diodorus Siculus: *Bibliotheke* 16, 26 – Om gederne i Delphi

143. Strabon: *Geographica* 9, 3, 5 – Om den berusende damp i Delphi 144. Suidas: s.v. Pytho

I. Myter om teogoni og kosmogoni

Ia. Teogoni

145. Hesiod: *Theogoni* 116-210 – Gudernes tilblivelse

Ib. Kosmogoni

146. Hesiod: *Erga* 106-201 – Myten om verdensaldrene

147. Hesiod: *Erga* 42-105 – Pandora-myten og arbejdets og nødens opståen i menneskenes verden

Ic. Herosdyrkelse

148. Pausanias: *Graeciae Descriptio* 1, 27, 7-10 – Theseus og Herakles som heroer

Id. Dæmonens status

149. Plutarch: *De Iside et Osiride* 26 = p. 360 f – 361 a-c – Om dæmonens status

Ie. Byens skytsguder

150. Pausanias: *Graeciae Descriptio* 8 (Arkadia), 9, 1-7 – Mantineias gudepantheon

J. Orficisme

151. Damaskios: *Dubitationes et solutiones de primis principiis*, 123 bis
152. *Lamella aurea Peteliae reperta. Fundet i Kalabrien fra det 4. årh. f.Kr.*
153. *Lamella aurea Thuriis in agro Sybaritico reperta, fra det 4. årh. f.Kr.*
154. Empedokles, frg. 115 - En filosof om efterlivet
155. Orfisk hymne nr. 29 - *Til Persephone*
156. Orfisk hymne nr. 30 - *Til Dionysos*
157. Orfisk hymne nr. 40 - *Til Demeter i Eleusis*
158. Orfisk hymne nr. 45 - *Til Dionysos Bassareus på treårsdagen*
159. Orfisk hymne nr. 52 - *Til den treårige gud*
160. Orfisk hymne nr. 53 - *Til den hvert andet år tilbagevendende gud*
161. Orfisk hymne nr. 55 - *Til Aphrodite*
162. Orfisk hymne nr. 56 - *Til Adonis*

K. Votivgaver

163. Dittenberger: *Sylloge*³ vol. 3 nr. 1144/1145 - Votivtavle fra Asklepios' helligdom i Epidauros
164. Herondas: *Mimiamben* 4, 11-19 + 82-96 - Votivgave til Asklepios
165. Dittenberger: *Sylloge*³ nr. 1160 - Indskrift fra Dodona
166. Dittenberger: *Sylloge*³ nr. 1168 - Mirakelhelbredelser i Asklepios-helligdommen i Epidauros

L. Taknemmelighedstavler

167. Tavle A
168. Tavle B
169. Tavle C
170. Tavle D

171. Tavle E

M. Forbandelsestavler - Defixionum tabellae - Katadeseis

172. Dittenberger: Sylloge³ nr. 1175 - Forbandelsestavle fra Piraeus

173. Dittenberger: Sylloge³ nr. 1178 - Forbandelsestavle fra Demeterhelligdommen i Knidos

174. Dittenberger: Sylloge³ nr. 1180 - Forbandelsestavle fra Demeterhelligdommen i Knidos

175. Forbandelsestavle fra Knidos i Lilleasien, lagt ved Demeters statue

176. Tavle fra Amorgos, måske 2. årh. f.Kr. - Bøn til Demeter om at lade gerningsmanden tilstå sin forbrydelse gennem en straf, sendt fra hende

N. Magi og mirakler

177. Theokrit: *Eidyllion* 2, 22-31 'Φαρμακεύτρια' 'Troldekvinden' - Om kærlighedsmagi

178. Pausanias: *Graeciae descriptio* 8, 38, 3-4 - Om regnmagi

O. Græske papyri - Dagliglivets tekster

179. Et spørgsmål til oraklet pga. et forestående giftermål, 6 e.Kr.

180. Kondolencebrev fra Eirene til Tæonnophris og Philon, 2 e.Kr.

181. Invitation til gudemåltid for Sarapis, 2 e.Kr.

182. Invitation til gudemåltid for Sarapis i Klaudius Sarapions hjem, 2 e.Kr.

183. Et ironisk brev fra en søn til hans far, som ikke har taget sønnen med på rejse

P. Holdninger til græsk religion blandt græske forfattere

184. Homer: *Odyseen* 1, 32-43 - Zeus' forsvar mod menneskenes anklager

185. Hesiod: *Erga kai hemerai* 213-285 - Uretfærdighedens straf og retfærdighedens løn

186. Solon: *Elegiae* I, 1-32 + 63-76 - Om retfærd og uretfærdighed

Theognis' syn på guderne

187. Theognis: *Elegiae* 1-14

188. Theognis: *Elegiae* 133-142

189. Theognis: *Elegiae* 171-172

190. Theognis: *Elegiae* 373-380

191. Theognis: *Elegiae* 425-28

192. Theognis: *Elegiae* 687-688

193. Theognis: *Elegiae* 731-52

Xenophanes: Fragmenter om hans syn på gudsdyrkelse

194. Xenophanes: frg. 23 - Περὶ Φύσεως - Om naturen

195. Xenophanes: frg. 24 - Περὶ Φύσεως - Om naturen

196. Xenophanes frg. 25 - Περὶ Φύσεως - Om naturen

197. Xenophanes: frg. 8 - Περὶ Φύσεως - Om naturen

198. Xenophanes: frg. 9 - Περὶ Φύσεως - Om naturen

199. Xenophanes: frg. 10 - Περὶ Φύσεως - Om naturen

200. Xenophanes: frg. 13 - Περὶ Φύσεως - Om naturen

201. Xenophanes: frg. 10 - Silloi - Spottevers

202. Xenophanes: frg. 11 - Silloi - Spottevers

203. Xenophanes: frg. 14 - Silloi - Spottevers

204. Xenophanes: frg. 15 - Silloi - Spottevers

205. Xenophanes: frg. 16 - Silloi - Spottevers

206. Xenophanes: frg. 4 - Περὶ Φύσεως - Om naturen
207. Thukydidēs: 2, 43 - Fædrelandets religion
208. Theophrastus: *Charakteres* 16, 'ἡ δεισιδαιμονία' - Om overtro
209. Pausanias: *Graecae Descriptio* 3, 25, 5 - Euhemeristisk fortolkning af Kerberosmyten
210. Diodor 6, 1 (fra Eusebios: *Praeparatio evangelica* II p. 59) - Euhemeros' religionsopfattelse

Q. Kristendommens natursyn og monoteistiske selvforståelse i forhold til græsk religions polyteisme

Natursyn

211. Biblia Sacra - Genesis kap. 1, 1-31 - Skabelsen
212. Biblia Sacra - Genesis kap. 3, 14-24 - Straffen for ulydighed
213. Biblia Sacra - Genesis kap. 9, 1-17 - Erobring af verden
214. Johannes-evangeliet: 18, 33- 37, især 36 - Jesus som konge
215. Paulus' brev til Filipperne 3, 17-21, især 20 - Kristen eller dømt til undergang
216. Jacobs brev 4, 1-6, især 4 - Verden over for Gud
217. Biblia Sacra - Deuteronomium 4, 16-20 - Tilbed ikke naturen

Elimination af andre religioner

218. Matthaeus-evangeliet 28, 16-20 - Verden skal erobres

Antropocentrisk religion

219. Paulus' brev til Romerne Romer-brevet 1, 18-25 - Verden som Guds skaberværk

Verden som syndig

220. Paulus' brev til Romerne 5, 12-21 + 8, 20-22 - Alle mennesker er syndige

221. Paulus' brev til Romerne 8, 20-22 - Verden er en slavetilværelse

Verden som Satans rige

222. Johannes-evangeliet 12, 23-33, især 31 - Verden som Satans rige

223. Johannes-evangeliet 18, 33-37, især 36 - Jesu rige

Kristendommens frelsermonopol

224. Johannes-evangeliet 14, 5-7 - Jesus som verdens frelser

225. Apostlenes Gerninger 4, 8-12 - Jesus som Messias

226. Paulus 1. brev til Timotheus 2, 1-7, især 5-6 - Kernen i det kristne budskab

227. Johannes' 2. brev 1, 9-11 - Ikke-kristne er onde

228. Matthæus-evangeliet 28, 16-20, især 19-20 - Kristendom som verdensomspændende religion

229. Paulus' brev til Filipperne 2, 5-11, især 9-11 - Jesus Kristus er herre!

Tillæg

230. - 246. Indskrifter som vidnesbyrd om det private og offentlige liv

230. Athenæerne vier en del af krigsbyttet til den delfiske Apollon som tak for sejren ved Marathon, fra Delphi 490 f.Kr.

231. Athenæerne indvier en søjlehal 480 f.Kr. enten pga. sejr over boiotierne og chalkidierne (Euboia) ved Euripos 506 f.Kr. eller athenæernes sejr ved Salamis 480 f.Kr.

232. Bronzesmeden Onesos vier et vognhjul til Apollon, fra Kamiros på øen Rhodos, ca. 550-525 f.Kr.
233. Kong Kroisos indvier søjler til Artemis-templet i Ephesos, ca. 550 f.Kr.
234. Kejser Augustus' edikt om gravskænderi, fra Palæstina 1. årh. e.Kr.
235. Forbandelsesindskrift mod gravskændere, fra Thessalien 3. årh. e.Kr. eller senere
236. Gravrelief for en græsk bokser, nær ved Olympia efter Kristus
237. Epitaf (tavle) for Philinos, fra Megalopolis i Arkadien, 2.-3. årh. e.Kr.
238. Euripides-fragment fra Ostia, Italien, 2. årh.e.Kr.
239. Gravmæle for Diomedes, fra Lappa på Kreta, romersk tid
240. Gravmæle for den alt for tidligt afdøde Antiochis, fra Philadelphia i Syrien, slutn. af det 1. årh. e.Kr.
241. Gravmæle for Amphilochos, fra øen Rhodos, 3./2. årh. f.Kr.
- 242 Indskrift fra Bostra i Syrien, 2./3. årh. e.Kr.
243. Gravmæle for athenæeren Dexileos, der i en alder af 20 år faldt ved Korinth 394 f.Kr., fra Kerameikos i Athen, 394/393 f.Kr.
244. Begravelsesforbud, udstedt af et bakchant-kollegium, fra Cumae i Kampanien, midten af 5. årh. f.Kr.
245. Gravstele for Aristokretes, fra Golgoi i landsbyen Athienu på Kypern, 5. årh. f.Kr.
246. Gravstele og relief for Ampharete, fra Kerameikos i Athen, ca. 410 f.Kr.

247. - 251. Orfiske guldavler

247. = 153. Fra en mindre gravhøj i Thurii (= Thurii 3), 4. årh. f.Kr. Ny udgave af Graf/Johnston 2007, 20132, 12-

13

248. Fra en mindre gravhøj i Thurii, 4. årh. f.Kr.

249. Fra en gravhøj i Pharsalos, Thessalien, 350-300 f.Kr.

250. Fra den sydlige kirkegård i Pherai i Thessalien, 350-300 f.Kr.

251. Fra et osteothek nær Magoula Mati i Pherai, 4./3. årh. f.Kr.

252. - 269. Indskrifter fra Lilleasiens vestkyst

252. Knidos, fundet på den yderste vestlige del af Gravgaden, 1.-2. årh. e.Kr.

253. Kaunos - Apollonoraklet i Gryneion

254. Halikarnassos - Hermokrates fra området Chalkideis, 1. årh. f.Kr./1. årh. e.Kr.

255. Teichiussa 1 - Euterpe

256. Teichiussa 2 - Eutychos

257. Teichiussa 3 - En ukendt

258. Euromos ved Kariens kyst - Renhedsforskrifter fra Zeus Lepsynos' tempel

259. Didyma ved Kariens kyst - Demeterpræstinden Alexandra spørger oraklet, om man stadig skal fejre Demeters mysterier

260. Milet - Miletos, en ung bryder

261. Patmos, den milesiske ø - Vera, præstinde, vandbærerske, hydrofóros, for Artemis, deltager i ofringen af en ged til gudinden

262. Tralleis - Gravsøjle med Seikilos' sang om forgængeligheden

263. Aphrodisias - Den fromme hedning Eupeithios døde 1. marts under Kalendae-festlighederne

264. Ephesos - En skål for Eulalios, der har afholdt et festmåltid

265. Hierocaesarea - Polla og hendes søn Philotimos

266. Iaza - Den 18-årige Dionysosmyste Ioulianos
267. Philadelpheia - Livet er ikke privat ejendom
268. Smyrna 1 - Døden og søvnen
269. Smyrna 2 - Renhedsforskrifter i en Dionysos-kult med relationer til orfikerne

270. - 277. Flere kultforskrifter

270. Orgeonerne i Bendis - IG I³ 136 - 413/2? f.Kr.
271. Kultforskrifter for Orgeonerne i Bendis. Piræus, 4. årh. Inscriptiones Graecae II² nr. 1361
272. Orgeonerne i Bendis IG II² 1283 ante med. s. III a.
273. Vedtægter for Demotionidernes phratria i Athen, 4. årh., i uddrag - Inscriptiones Graecae II², nr. 1237
274. Pausanias 4, 33, 4-6
275. Mysterieindskrift fra Andania i Messenien 91 f.Kr. eller 23 e.Kr. - Dittenberger: Syll. II³ nr. 736
276. Orakelsvar til messenerne i Argos 92 f.Kr. - Dittenberger Syll. II³ 735
277. Hædersbevisning til en Demeter-præstinde, ca. 215 f.Kr. - IG II² 863/IG II³ 1 1189
278. Om befordringen af de hellige genstande under de eleusinske mysterier, ca. 220 e.Kr. - IG II² 1078/Syll.³ 885
279. Hædersbevisninger til administratorene af mysterierne i Eleusis - 214/3 f.Kr. - IG II³ 1 1164/IG II² 847
280. Anthologia Palatina, 9. bog, kap. 524 - Hymne til Dionysos - ὕμνος εἰς Διόνυσον

Forord

Den foreliggende materialesamling er udsprunget af flere års undervisning på Religionsstudier under Historisk Institut, SDU, Odense, i romersk religion, der altid har været en velbesøgt forelæsningsrække; den har så inspireret flere studerende til at studere oldgræsk og ønske undervisning i græsk religion, og dette ønske søger forfatteren at efterkomme med denne antologi af oldgræske tekster om ritualer, fester og religiøse aktiviteter fra mykensk tid til ca. år 0. Der er dog medtaget nogle tekster fra det Gamle og det Nye Testamente for at vise forskellen i kristen og antik religiøs tankegang, hvad der sætter hele den historisk religiøse problematik i perspektiv.

Udvalget skal dække to behov: dels skal de studerende kunne orientere sig i en oldgræsk tekst med en dansk oversættelse som hjælpemiddel og kunne anvende de sproglige hjælpemidler, ordbøger og grammatikker, i fornødent omfang, dels skal de kunne analysere og fortolke teksterne i det græske religiøse domæne ud fra religionsfagets retningslinjer.

Udvalget indeholder religionshistorisk interessante tekster fra mykensk tid til Kristi fødsel og dækker i så høj grad som muligt de oprindelige religiøse praksisser, ritualer, ofringer og kulthandlinger i Grækenland, men især i Athen, Eleusis, Olympia, Epidauros, Delphi, hvor man har flest kilder og som teksterne beskriver mest intensivt. Når bogen ikke hedder 'Græsk religion', men '*Religion i Grækenland*', skyldes det, at ritualer og kulthandlinger og fortolkningerne af dem er kommet mange steder fra ud over fra selve

Grækenland, fx det lilleasiatiske område, Ægypten og andre stater rundt om Middelhavet. Det er en smeltedigel af praksisser, som man møder i en beskæftigelse med dette emne.

Det er med stor taknemmelighed, at jeg takker Vagn Duekildes enke for at have fået lov til at bruge Vagn Duekildes oversættelser fra hans bog: *Hellas i klassisk tid - Tekster til græske religion*, København (Spektrum) 1997, da det har lettet oversættelsesarbejdet meget. Derudover skal jeg takke Lene Andersen for at måtte bruge af hendes Hesiod-oversættelser samt studieleder Tim Jensen for hjælp og råd under arbejdet samt hjælp til at finde væsentlige hybris-steder i den homeriske kontekst; Gorm Tortzen har altid været rede til at yde hurtig støtte, og Henrik Fich har med sit skarpe blik rettet en del mangler i nogle af mine oversættelser; dem er jeg stor tak skyldig.

Til sidst, men ikke mindst skal der lyde en stor tak for indskrivning af diverse græske tekster, indskrifter og gloser til Sofie Kloch Frederiksen og Maria Morville Hoven; uden deres hjælp var arbejdet ikke gået nær så hurtigt fremad.

Hvad der ellers måtte være af fejl og mangler, står jeg til ansvar for.

I 2. udgave er bogen delt i bind 1 og bind 2, hvor der til bind 1 er tilføjet et tillæg med 46 indskrifter af privat, orfisk og lilleasiatisk herkomst, mens der til bind 2 er tilføjet gloser til udvalgte tekster, som gør værket mere brugbart til undervisning i græsk religion på originalsproget.

Odense, i april 2021

Jens Peter Jensen

A-Q. Gloser til udvalgte tekster

Nr. 1

γάνους: τό γάνος, glans, Neutr. Sg. Gen.

βέβακες (dor.) = βέβηκες: βαίνω, går, 2. Sg. Perf. Præs. Ind. Akt.

ἔρπε: ἔρπω, at krybe, snige el. liste, 2. Sg. Impf. Præs. Imp. Akt.

γέγαθι (dor.): γηθέω (dor. γαθέω), bliver glad, 2. Sg. Perf. Præs. Imp. Akt. (med præsens-betydning)

μολπᾶ = her = μολπᾶ: μολπή, ἡ (dor. μολπά), sang og dans, Fem. Sg. Dat.

κρέκομεν: κρέκω, væver el. slår væven, 1. Pl. Impf. Præs. Ind. Akt.

πακτίσι: ἡ πηκτίς (dor. πακτίς), en harpe, Fem. Pl. Dat.

μείξαντες: μίγνυμι, sammenblander, blander med, Part. Aor. Akt. Mask. Pl. M. Nom.

εὐερκῆ: εὐερκής, adj., stærkt el. velbygget, Mask. Sg. Akk.

ἀσπί[δεσσι: ἀσπίς, ἡ, skjold, Fem. Pl. Dat.

πόδα: πούς, ὁ, fod, Mask. Sg. Akk.

κ[υκλῶντες: κυκλόω, danser i ring, Part. Præs. Akt. Mask. Pl. Nom.

β]ρύον: βρύω, svulmer af frugter, 3. Pl. Imperf. Præt. Ind. Akt.

κατῆτος: κατὰ ἔτος, årligt.

δι]ῆπε: διέπω, ordner el. styrer, 3. Sg. Impf. Præt. Ind. Akt.

θόρ: θρώσκω, springer, 2. Sg. Aor. Imp. Akt.

εὔποκ': εὔποκος, adj., ulden, Neutr. Pl. Akk.

κές = καὶ ἐς (εἷς)

λάϊα: τό λήιον, afgrøder på marken, N. Plu. Akk.

τελεσφόρος = τελεσφόρους

οἶκος = οἴκους

ἁμῶν = ἡμῶν

ποντοπόρος = ποντοπόρους

νᾶας = νῆας

νέος = νέους

κληνάν = κληνήν

Nr. 2

εἷς: εἷς, præp., til, indtil el. ind i

Ὑπατον: ὕπατος, adj. den højeste, ypperste, Mask. Sg. Akk. Superlativ

Κρονίδην: Κρονίδης, kroniden, Mask. Sg. Akk.

Ζῆνα: Ζεύς, Mask. Sg. Akk.

κρείοντα: ὁ κρείων, en hersker el. herre (om Zeus), Mask. Sg. Akk.

ἐγκλιδὸν: ἐγκλιδόν, adv., skråt henover, til siden

πυκινούς: πυκινός, adj., tæt, fast, skærpet, Mask. Pl. Akk.

ὄαρος: ὄαρος, ὁ, en samtale el. fortrolig omgang, konversation, ytring, Mask. Pl. Akk.

ὀαρίζει: ὀαρίζω, har fortrolig omgang med el. underholder sig fortroligt med en, 3. Sg. Impf. Præs. Ind. Akt.

ἴληθ' : ἴλημι, er nådig, 2. Sg. Impf. Præs. Imp. Akt.

Nr. 5

Vn. 1-17

ἔοι: εἰμί, er, 3. Sg. Præs. Opt. Akt.

σπονδῆσιν: ἡ σπονδή, et kandeoffer, Fem. Pl. Dat.

λώιον: λώϊων, adj., bedre, Neutr. Sg. Nom. Komparativ.

ἐλατήρα: ὁ ἐλατήρ, en vognstyrrer, Mask. Sg. Akk.

δικασπόλον: δικασπόλος, en dommer, Mask. Sg. Akk.

δοιή: ἡ δοιή, tvivl, Fem. Sg. Dat.

ἀμφήριστον: ἀμφήριστος, adj., uafgjort, omstridt, Neutr. Sg. Nom.

ἐψεύσαντο: ψεύδω, lyver, 3. Pl. Aor. Præet. Ind. Med.

ψεῦσται: ὁ ψεύστης, en løgner el. bedrager, Mask. Pl. Nom.

τάφον: τάφος, grav, Mask. Sg. Akk.

ἐτεκτήναντο: τεκταίνομαι, bygger, 3. Pl. Aor. Præet. Ind. Med.

θάνες: θνήσκω, dør, falder i kamp el. dræbes, 2. Sg. Aor. Præet. Ind. Akt. (augment mangler).

ἔσσι: εἰμί, er, 2. Sg. Impf. Præs. Ind. Akt.

10.

ἤχι: adv., hvor

ἔσκεν: εἰμί, er, 3. Sg. Impf. Præet. Akt. (augment mangler).

θάμνοισι: ὁ θάμνος, buskvækst, busk, Mask. Pl. Dat.

περισκεπές: περισκεπής, adj., dækket, Neutr. Sg. Nom.

κεχρημένον: χράω, forkynder (akt.), rådspørger et orakel, (med.), Part. Perf. Mp. Neutr. Sg. Akk.

ἔρπετόν: τὸ ἔρπετόν, et kryb el. slange, Neutr. Sg. Nom.

ἐπιμίσγεται: ἐπιμίγνυμι, blander i el. tilsætter, blander sig med, her: nærmer sig, + akk. om stedet, 3. Sg. Impf. Præs. Ind. Mp.

ὠγύγιον: ὠγύγιος, adj., oprindelig, Neutr. Sg. Akk.

λεχώιον: λεχώιος, adj., hørende til barselseng, her: leje, Neutr. Sg. Akk.

ἀπεθήκατο: ἀποτίθημι, lægger ned (akt.), her: føder (med.), 3. Sg. Aor. Ind. Med.

κόλπων: ὁ κόλπος, barm, skød, Mask. Pl. Gen.

δίζητο: δίζημαι, søger, 3. Sg. Impf. Præet. Ind. Mp. (augment mangler)

τόκοιο: τόκος, ὁ, fødsel, Mask. Sg. Gen.

λύματα: λύμα, τό, urenhed, Neutr. Pl. Akk.

χυτλώσαιτο: χυτλώω, bader, 3. Sg. Aor. Opt. Med.

χρῶτα: ὁ χρώς, hud, Mask. Sg. Akk.

λοέσσαι: λούω, bader, vasker, Aor. Inf. Akt.

Vn. 18-39

ἔρρεεν: ῥέω, strømmer, flyder, 3. Sg. Impf. Præt. Ind. Akt. (augment mangler).

ἄβροχος: ἄβροχος, adj., tør, Fem. Sg. Nom.

20.

μέλλεν: μέλλω, står i begreb med, vil, 3. Sg. Impf. Præt. Ind. Akt. (augment mangler).

εὔυδρος: εὔυδρος, adj., med smukt vand el. vandrig, Mask. Sg. Nom.

τημόσδε: τημόσδε, adv., da, dengang, så

ἐλύσατο: λύω, løser, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Med.

μίτρην: ἡ μίτρα, krigerens bælte el. jomfrubælte, Fem. Sg. Akk.

ἐφύπερθε: ἐφύπερθε, adv. ovenfra, foroven

σαρωνίδας: ἡ σαρωνίς, et egetræ, Fem. Pl. Akk.

ἤειρεν: αἰείρω, løfter op, lader gro, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

ῶκχησεν: ὀκχέω = ὀχέω, bærer, holder ud, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

ἄμαξας: ἡ ἄμαξα, en firhjulet vogn, Fem. Pl. Akk.

διερού: διερός, adj. frisk, aktiv, fugtig, Mask. Sg. Gen.

ἰλυοὺς: ὁ ἰλύος, en hule, grotte, rede, Mask. Pl. Akk.

ἐβάλλοντο: βάλλω, kaster, bygger, 3. Pl. Aor. Præt. Ind. Akt.

κινώπετα: τό κινώπετον, en slange, Neutr. Pl. Nom.

νίσσετο: νίσσομαι, kommer el. går bort. 3. Sg. Impf. Præt. Ind. Mp. (augment mangler)

πεζός: πεζός, adj., til fods, Mask. Sg. Nom.

πολύστιόν: πολύστιος, adj., med mange småsten. Mask. Sg. Akk.

διψαλέος: διψαλέος, adj., tørstig, tør, Mask. Sg. Nom.

ποσσὶν: ὁ πούς, fod, Mask. Pl. Dat.

ἀμηχανίης: ἡ ἀμηχανία, hjælpeløshed, nød, Fem. Sg. Gen.

σχομένη: ἔχω, at bærer el. bringer, Part. Aor. Med. Fem. Sg. Nom.

30.

ἀντανύσασα: τανύω, udspænder, løfter, Part. Aor. Akt. Fem. Sg. Nom.

ὕψοθι: ὑψόθι, adv., højt oppe, i det høje

πῆχυν: ὁ πῆχυς, underarm, albue, Mask. Sg. Akk.

πλήξεν: πλήσσω, slår, støder el. stamper, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt. (augment mangler).

δίχα: δίχα, adv., sønder, i to dele

διέστη: διίστημι, deler, skiller, opstiller særskilt, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

ἔχεεν: χέω, hælder, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

χρόα: ὁ χρώς, hud, Mask. Sg. Akk.

φαιδρύνασα: φαιδρύνω, renser, vasker, Part. Aor. Akt. Fem. Sg. Nom.

ῶνα: = ὦ ἄνα = ὦ ἄναξ, konge, brugt ved påkaldelse af en gud, Mask. Sg. Vok.

σπείρωσε: σπειρώω, svøber, vikler, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt. (augment mangler).

κευθμόν: ὁ κευθμός, hule el. grotte, Mask. Sg. Akk.

μαιώσαντο: μαιόομαι, hjælper til ved fødslen, fungerer som jordemor, 3. Pl. Aor. Præt. Ind. Mp.

ἀπέτεισε: ἀποτίνω, betaler, yder som tak, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

πτολίεθρον: τό πτολίεθρον, en stad, by, Neutr. Sg. Akk.

πεφάτισται: φατίζω, siger, kalder, taler, 3. Sg. Perf. Ind. Pass.

Vn. 40-59

40.

υίωνοι: ὁ υίωνός, sønnesøn, Mask. Pl. Nom.

ἀπέλειπεν: ἐπιλείπω, forlader, 3. Sg. Impf. Præt. Ind. Akt.

ἔσαν: εἰμί, er, 3. Sg. Impf. Præt. Ind. Akt.

προσεπηχύναντο: πηχύνομαι, tager op i armene, omfavner, 3. Pl. Aor. Ind. Mp.

Μελίαι: μελία, ἡ, asketræsnyrfe, Fem. Pl. Nom.

ἐκοίμισεν: κοιμίζω, sørger for, tager vare på, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

λίκνω: τὸ λίκνον, en flettet kurv el. vugge, Neutr. Sg. Dat.

ἐθήσαο: θάω, dier, ammer, 2. Sg. Aor. Ind. Med.

μαζόν: μαζός = μαστός, ὁ, bryst, Mask. Sg. Akk.

ἔβρωσ: βιβρώσκω, spiser, 2. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

50.

γέντο: γίγνομαι, opstår, bliver til, 3. Sg. Aor. Præt. Ind. Mp.

ἐξαπιναῖα: ἐξαπίναιος, adj., pludselig, Neutr. Pl. Nom.

οὔλα: οὔλος, adj., vild, destruktiv, Neutr. Pl. Akk.

πρύλιν: ἡ πρύλις, våbendans, Fem. Sg. Akk.

οὔασιν: τὸ οὔς, øre, Neutr. Pl. Dat.

ἤχῆν: ἤχή, ἡ, larm, støj, Fem. Sg. Akk.

εἰσαῖοι: εἰσαίω, lytter til, 3. Sg. Impf. Præs. Opt. Akt.

κουρίζοντος: κουρίζω, er barn, ung, opfører sig som et barn, Part. Præs. Akt. Mask. Sg. Gen.

ἡέξευ: ἀέξω, nærer el. lader vokse (akt.), trives (med.). 2. Sg. Impf. Præt. Ind. Mp.

ἔτραφες: τρέφω, nærer (akt.), vokser til (med.). 2. Sg. Impf. Præt. Ind. Akt.

ἀνήβησας: ἀνηβάω, bliver en yngling, 2. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.

ταχινοὶ: ταχινός, adj., hurtig el. fodrap, Mask. Pl. Nom.

ἴουλοι: ὁ ἴουλος, kindskæg, Mask. Pl. Nom.

παιδνός: παιδνός, adj., barnlig, Mask. Sg. Nom.

ἐφράσσαι: φράζω, giver tegn, finder på, 2. Sg. Aor. Præt. Ind. Med.

τῷ: adv., således, derfor

ἐμέγηραν: μεγαίρω, misunder, forbyder, 3. Pl. Aor. Præt. Ind. Akt.

ἐπιδάσιον: ἐπιδάσιος, adj., tildelt, Mask. Sg. Akk.

Vn. 60-80

60.

θηναιοὶ: θηναίος, adj., længe levende, gammel, Mask. Pl. Nom.

φάντο: φημί, åbenbarer el. ytrer, 3. Pl. Aor. Præt. Ind. Med.

πάλον: ὁ πάλος, det lod, der falder ud, når hjelmen rystes, Mask. Sg. Akk.

διάτριχα: διάτριχα, adv., trefoldig

νεῖμαι: νέμω, tildeler, Inf. Aor. Akt.

ἐρύσσαι: ἐρύω, trækker, 3. Sg. Aor. Opt. Akt.

νενίηλος: νενίηλος, adj., fjollet, vanvittig, Mask. Sg. Nom.

ἔοικε: ἔοικα, er lig. el. ligner, sømmer sig, 3. sg. Perf. Ind. Akt.

πήλασθαι: πάλλω, svinger el. slynger, trækker lod, Aor. Inf. Med.

πλεῖστον: πλεῖστος, adj., mest, størst, Mask. Sg. Akk. Superlativ.

ψευδοίμην: ψεύδω, lyver, 1. Sg. Impf. Præs. Opt. Mp.

αἰόντος: αἶω, fornemmer, mærker el. hører, Part. Præs. Akt. Mask. Sg. Gen.

πεπίθοιεν: πείθω, overtaler, overbeviser, 3. Pl. Aor. Opt. Akt.

ἀκουήν: ἀκουη, ἡ, opfattelse, høreelse

ἔσσηνα: ἔσσην, ὁ, konge, mask. Sg. Akk.

πάλοι: ὁ πᾶλος, det lod, der springer ud, når man ryster hjelmen, Mask. Pl. Nom.

θέσαν: τίθημι, indsætter, gør, 3. Pl. Aor. Præt. Ind. Akt. (augment mangler).

πέλας: πέλας, adv., nær, nær derved

εἷσαο: ἵζω, giver plads til el. lader sidde, 2. Sg. Aor. Præt. Ind. Med.

δίφρου: ὁ δίφρος, et vognsæde, stol, Mask. Sg. Gen.

θήκαο: τίθημι, sætter, 2. Sg. Aor. Ind. Med.

ὑπείροχον: ὑπείροχος = ὑπέροχος, adj., prominent, eminent, stærk, Mask. Sg. Akk.

τεράων: τό τέρας, et usædvanligt tegn, jærtegn, Neutr. Pl. Gen.

ἐνδέξια: ἐνδέξιος, adj., på højre side el. lykkebringende, Neutr. Pl. Akk.

φαίνοις: φαίνω, bringer, viser, 2. Sg. Impf. Præs. Opt. Akt.

70.

εἴλεο: αἴρέω, griber el. tager (akt.), vælger (med.), 2. Sg. Aor. Præt. Ind. Med.

αἰζηῶν: αἰζηός, adj., kraftig el. livlig, Neutr. Pl. Gen.

φέρτατον: φέρτατος, adj., den stærkeste, fremragende, Neutr. Sg. Akk. Superlativ

ἐμπεράμους: ἐμπεράμος, adj., dygtig, kyndig, Mask. Pl. Akk.

σακέσπαλον: σακέσπαλος, bevæbnet, mask. Sg. Akk.

ὀλίζοσιν: ὀλίγος, lille, mindre, Mask. Pl. Dat.

παρῆκας: παρήμι, slipper, overlader, 2. Sg. Aor. Præt. Ind. Akt.